

@europa 15

EEN KRITISCH EMAIL EN FAXMAGAZINE OVER EUROPA WWW.ATEUROPA.NL VERSCHIJNT ELKE 2 WEKEN OP ZATERDAG
1^E JAARGANG, NUMMER 15, ZATERDAG 8 DECEMBER 2001

'Kandidaat-lidstaten moeten tegelijk tot EU en EMU toetreden'

Willem Buijer, hoofdeconoom van de Europese Bank voor Reconstructie en Ontwikkeling, vindt dat de kandidaat-lidstaten 'na toetreding tot de EU direct moeten toetreden tot de EMU'. Gebeurt dit niet dan vreest hij dat 'speculatieve aanvallen op de munten van de nieuwe EU-lidstaten chaos zullen veroorzaken'.

De Europese Bank voor Reconstructie en Ontwikkeling (EBRD) in Londen is in 1991 op voorstel van de Europese raad opgericht. De bank heeft als opdracht de transitie van de vroegere communistische economieën in Centraal en Oost Europa naar een markteconomie te ondersteunen. Het creëren van een gezonde markteconomie is niet alleen belangrijk als doel op zich. Voor de kandidaat-lidstaten van de Europese Unie is het een vereiste om toe te mogen treden tot de Europese Unie.

Willem Buijer is de hoofdeconoom van de EBRD en daarmee de belangrijkste adviseur van de directie op het gebied van economisch beleid. Buijer is optimistisch over de kansen

van de kandidaat-lidstaten. 'In 2004 kunnen alle landen behalve Bulgarije en Roemenië toetreden.'

Wat Buijer persoonlijk betreft betekent toetreden tot de Europese Unie ook direct toetreden tot de Europese Monetaire Unie (EMU). 'Als landen eenmaal toe mogen treden tot de Europese Unie staat niets onmiddellijke toetreding tot de EMU in de weg. Er staat in het verdrag van Maastricht dat nieuwe lidstaten twee jaar in de wachtkamer moeten zitten voor zij mogen toetreden tot de EMU. Zulk uitstel werkt risicovergroterend en kan chaos veroorzaken. De munten van de kandidaat-lidstaten zullen dan kwetsbaar zijn voor speculatieve aanvallen op de financiële markten. Voor de hardheid van de Euro zou de

toetreding van de kandidaat-lidstaten geen verschil, daarvoor is het gewicht van de economieën van de kandidaat-lidstaten te klein.'

-Vervolg pagina 5 -

Inhoud @europa

PAGINA 2: De conventie van Laken
PAGINA 3: Een grondwet: expansie of inperking van Europa
PAGINA 4: Terrorisme
PAGINA 5: Vervolg pagina 1
PAGINA 6: Column: Michiel Scheltema
'Uniform recht in Europa?'

Europarlementariërs relativeren toetreding Polen

Maaten(VVD): 'vrijhandelszone alternatief na mislukken referendum toetreding'

Bronislaw Geremek, Poolse oud- minister van Buitenlandse Zaken, hoopt op Europese solidariteit om een overwinning in het Poolse referendum over EU lidmaatschap op weg te helpen. Europarlementariërs Jules Maaten (VVD) en Arie Oostlander (CDA) zien in een mislukt Pools referendum echter geen groot drama. Als alternatief voor toetreding kan de EU een vrijhandelsakkoord met Polen sluiten.

De steun onder de bevolking van de kandidaat-lidstaten voor toetreding tot de Europese Unie is dalende. Een van de landen waar dit het geval is, is Polen. Begin jaren negentig lag daar de steun daar boven de tachtig procent. Vorig jaar ondersteunde nog rond de 60 procent van de Polen de EU-toetreding, inmiddels is de steun onder de 50 procent gedaald. Dit laatste is overigens het

geval in de meeste kandidaat-lidstaten. Bovendien leverden de Poolse verkiezingen, waarvoor slechts 46 procent van de bevolking kwam opdagen, een stemmenpercentage van 29 procent op voor twee eurosceptische partijen. De Poolse regering zal waarschijnlijk in 2003 een referendum houden, waarin de bevolking zich over het EU-lidmaatschap kan uitspreken. In Denemarken en Ierland sprak

de bevolking zich in referenda uit tegen respectievelijk de Euro en het verdrag van Nice. Mede dankzij de lage verkiezingsopkomst, dat ook de Ieren parten speelde, lijkt nu het gevaar van een mislukt referendum ook in Polen op de loer te liggen.
- Vervolg op pagina 5 -

Laken beslist over gewicht van beschaafde praatclub

Kok wilde geen leiding geven aan de Europese Conventie, omdat hij weet dat de regeringsleiders het resultaat ervan toch terzijde zullen schuiven. Dit stelt de Utrechtse historicus Arend-Jan Boekestijn. Volgens het CDA-Kamerlid Verhagen zullen de regeringsleiders echter wel met de Conventie rekening moeten houden, omdat daar ook nationale parlementariërs in zitten.

Op de Europese top in Laken op 14 en 15 december zal een van de belangrijkste punten op de agenda de instelling van de zogenaamde 'Conventie' zijn. Deze speciale werkgroep moet een nieuw verdrag tussen de lidstaten van de Europese Unie van 2004 voorbereiden, waarin institutionele hervormingen van de Europese Unie hun beslag moeten krijgen. Daarbij staat veel op het spel: de nieuwe verdeling van bevoegdheden in Europa zou kunnen uitmonden in een Europese grondwet. De Conventie, bestaande uit afgevaardigden van de regeringen, nationale parlementen, het Europese Parlement en de Europese Commissie, moet begin volgend jaar van start gaan en in juli 2003 met haar voorstel komen. De regeringsleiders moeten daarna op de Europese Top Intergouvernementele Conferentie (IGC) van 2004 beslissen. Rik Coolsaet, hoogleraar Buitenlandse Politiek aan de Universiteit van Gent, noemt de methode van de Conventie 'innovatief'. 'Het is de eerste keer sinds de jaren vijftig dat besluitvorming over een verdrag niet op een diplomatiekministeriële wijze tot stand komt, maar juist op een open manier, omdat de zittingen van de Conventie openbaar zullen zijn.'

Kok vreesde het ergste

Het is echter de vraag of de regeringsleiders zich zo veel aan het advies van de Conventie gelegen zullen laten liggen. Coolsaet legt uit dat het Belgisch voorzitterschap zijn ambities al heeft moeten bijstellen. 'Het Belgisch

voorzitterschap heeft zijn oorspronkelijke taak van de Conventie, het presenteren van één plan dat door de regeringsleiders moet worden overgenomen, al laten varen. Dat is niet haalbaar, en daarom zal de Conventie waarschijnlijk een reeks opties gaan presenteren. Ook zal er waarschijnlijk een half jaar zitten tussen de presentatie van het rapport van de Conventie, en de IGC, waardoor er tussentijds nog kan worden bijgeschaafd.' Arend-Jan Boekestijn, historicus aan de Universiteit Utrecht, stelt dat het gewicht van de Conventie afhangt van de grote landen. 'Politici stellen op zichzelf wel vaker 'praatgroepjes' in, waarmee ze willen zeggen dat ze iets eigenlijk niet willen. Het advies kan daarna gemakkelijk in een lade gestopt worden. Maar als Frankrijk en Duitsland het idee van een Europese grondwet echt willen doorzetten, dan kan het gewicht van de conventie toenemen.' Volgens Boekestijn vreest premier Kok echter het ergste. 'Kok heeft de functie van voorzitter van de Conventie geweigerd, officieel omdat hij niet tegelijk premier kan zijn. Dit is slechts een politiek correct argument. Waarschijnlijker is dat hij weet dat van deze Conventie niets terecht zal komen. Het Belgisch voorzitterschap wil met deze Conventie toewerken naar een Europese grondwet, wat een federalistische constructie is. Kok weet dat dit soort plannen gedoemd zijn te mislukken. De federalistische plannen die Nederland zelf in Maastricht in 1991 presenteerde, maakten geen enkele kans.'

Beschaafde praatclub

Hans van Baalen, Tweede Kamerlid voor de VVD, verwacht heel weinig van de Conventie. 'Ik geef op een briefje dat de Conventie alleen opties mag formuleren, die door de regeringsleiders zeer weinig serieus worden genomen. Dit is ook de reden waarom de Fransen Giscard d'Estaing naar voren hebben geschoven. Deze staat al twintig jaar niet meer in het brandpunt van de politiek. De Conventie zal niet meer dan een beschaafde praatclub worden. De lidstaten zullen hun dank uitspreken voor de gedane moeite en het document terzijde schuiven. Hierin zit ook het gevaar van deze Conventie. Met veel tromgeroffel wordt aangekondigd dat Europa ditmaal door middel van de Conventie democratisch en openbaar tot een besluit wil komen, maar vervolgens zullen de regeringen op de IGC toch doen wat ze willen, en zal de teleurstelling des te groter zijn.' Volgens Maxime Verhagen, Tweede Kamerlid voor het CDA, kunnen de lidstaten het advies van de conventie niet zomaar negeren. 'De regeringen kunnen niet met iets komen dat totaal haaks staat op de voorstellen van de Conventie. Er zitten ook nationale parlementariërs in de Conventie, en de nationale parlementen moeten het nieuwe verdrag ratificeren. Met een verdrag dat ingaat tegen het voorstel van de Conventie lopen de regeringen het risico dat het niet geratificeerd zal worden.'

Europese Grondwet: expansie of inperking Europa?

Donald Anderson (Labour): 'Grondwet kan Europees debat verstarren'

Donald Anderson (Labour), voorzitter van de commissie Buitenlandse Zaken van het Britse parlement, vreest dat een Europese grondwet zoals voorgesteld door Frankrijk en Duitsland verstarrend zal werken. Als er al een grondwet was geweest had er niet adequaat op de gebeurtenissen van 11 september gereageerd kunnen worden. Volgens staatssecretaris van Europese Zaken Dick Benschop is die verstarring te voorkomen.

Op de Europese top van Laken zal een Europese Conventie worden ingesteld, die in 2004 moet adviseren over de hervorming van de Europese Unie, en zich onder meer zal gaan buigen over een Europese grondwet. Het gaat er niet alleen om óf er een grondwet moet komen, maar vooral ook om het karakter ervan. Moet het een samenvatting zijn van huidige regels, of is het de bedoeling de macht van de Europese Unie fors uit te breiden?

11 september

Dick Benschop, Staatssecretaris van Europese Zaken, pleit vóór een grondwet. 'Europa ontwikkelt zich snel op het gebied van buitenlands beleid en veiligheid. Bijna elke binnenlandse discussie heeft inmiddels een Europese dimensie. Europa is een politieke unie in wording en daarbij hoort een Europees grondwet. In zo'n grondwet zouden de rechten van Europese burgers en de bestuurlijke bevoegdheden van Europa moeten worden vastgelegd.'

Donald Anderson, lid van het Britse Lagerhuis en voorzitter van de commissie Buitenlandse Zaken, ziet een kleinere rol weggelegd voor een grondwet, en zelfs daar is hij sceptisch over: 'Buiten het feit dat ik geen grondwet wil die te veel taken bij de Europese Unie legt, vrees ik de starheid van een grondwet. Stel dat we twee jaar geleden de toenmalige stand van zaken in een grondwet hadden bevroren, dan hadden we nu een groot probleem gehad. Sinds 11 september is er immers inmiddels veel meer gebeurd dan toen denkbaar was op het gebied van Justitie en buitenlands beleid.

Met een grondwet hadden we die flexibiliteit niet gehad.'

Benschop wijst erop dat de gevreesde starheid voorkomen kan worden. 'We zouden de huidige verdragen van de Europese Unie moeten splitsen in een grondwettelijk deel, dat de basiselementen van de Unie vastlegt in een grondwettelijk verdrag, en een dynamisch deel waarin de beleidsterreinen staan omschreven. Dit laatste deel zou gewijzigd kunnen worden als de situatie in Europa verandert.'

De Europese Volkspartij (EVP), de christen-democratische partij in het Europese Parlement, presenteerde op 6 december haar voorstel voor een Europese grondwet. Christian Kremer, vice secretaris-generaal van de EVP, wil een sterke grondwet: 'Wij willen veel meer dan alleen de regels voor de gemeenschappelijk markt opnemen. Europa is ook een Unie van waarden en dat moet tot uiting komen in een grondwet.' Een scheiding van de grondwet in twee delen staat hem echter tegen. 'In het dynamische deel zal je heel gedetailleerd te werk moeten gaan, wat bij verandering steeds tot veel discussie zal leiden.' De EVP wil in haar grondwet niet alleen de bevoegdheden van de EU vastleggen maar ook duidelijk maken waar die ophouden. 'Wij hebben in onze concept-grondwet niet alleen de positieve, maar ook de negatieve competenties van de EU omschreven. Onderwijs is sterk cultureel bepaald en moet bij de lidstaten blijven. Dat is dus een goed voorbeeld van een negatieve competentie'

Continentale traditie

Volgens Kremer zijn de EVP voorstellen 'geïnspireerd op de continentale traditie.' Dat is voor de Britten juist het probleem.

Anderson: 'In Frankrijk hebben ze in 1789, 1814, 1870, 1946 en 1958 een nieuwe grondwet geschreven, in Groot-Brittannië hebben we er nooit een gehad. Dat is een groot verschil van zienswijze.' Maar ook op het continent staat niet iedereen te juichen. PvdA- Eerste Kamerlid Erik Jurgens ziet het pleidooi voor een grondwet vooral als symptoom van een algemene roep om Europese hervormingen. 'Europa is geen staat, met een goede verdeling van bevoegdheden, waar een grondwet bij zou passen. Het schrijven van een echte blauwdruk voor een grondwet lijkt dan ook niet echt nuttig. Een betere aanpak zou zijn om te inventariseren wat voor beleid er nodig is en daar vervolgens uit te destilleren wat er aan de Europese instituties hervormd moet worden.' Oud-rechter aan het Europese Hof Paul Kapteyn ziet een grondwet juist als middel om Europese bestuurlijke problemen op te lossen, en wil een echte grondwet die de bevoegdheden van Europa uitbreidt. 'Op dit moment is het zo dat de staatshoofden onderling zaken doen. Daardoor verloopt de controle van de nationale parlementen zeer moeilijk.' Kapteyn pleit voor een verregaande aanpak. 'Bij het maken van een uitgebreide grondwet is het mogelijk om na de harmonisatie van het Europees monetaire beleid ook het budgettaire beleid te harmoniseren. Op die manier kan er bijvoorbeeld eindelijk werk gemaakt worden van het harmoniseren van de belastingen in Europa.'

Zorg over overhaaste besluiten terrorismebestrijding

Volgens hoogleraar strafrecht Ties Prakken en GroenLinks Europarlementariër Kathelijne Buitenweg zijn de besluiten over een Europese definitie van terrorisme en een Europees arrestatiebevel te snel genomen. Daardoor heeft er geen gedegen maatschappelijk debat kunnen plaatsvinden. VVD-Tweede Kamerlid Otto Vos betreurt het uitblijven van discussie maar vindt dat er geen overhaaste besluiten zijn genomen.

Na de aanslagen van 11 september boog de Europese Commissie zich zowel over een Europese definitie van terrorisme en over de mogelijkheid van een Europees aanhoudingsbevel. Hoewel conceptvoorstellen al langere tijd klaar lagen, bestond er tot de aanslagen in New York weinig belangstelling voor. Inmiddels is tijdens de Conferentie van Europese ministers van Justitie een akkoord bereikt over een definitie van terrorisme en wordt er onderhandeld over het Europese arrestatiebevel. Dat op dit moment door de Italië wordt tegengehouden.

Ties Prakken, hoogleraar strafrecht en strafprocesrecht aan de Universiteit van Maastricht, stelde eind november 2001 met internationale advocaten een 'Europese Oproep' op om het Europees Parlement aan te sporen de definitie van terrorisme van de Europese Commissie af te wijzen. Democratische rechten als de vrijheid van vereniging en vergadering, het stakingsrecht en de vrijheid van meningsuiting zouden door deze definitie ernstig worden bedreigd. Inmiddels is de definitie van Commissie op dusdanige wijze herzien dat van deze bezwaren geen sprake meer is. Toch is Prakken nog steeds tegenstander van een definitie: 'Zowel een definitie van het terrorisme als een internationaal aanhoudingsbevel zijn overbodig. Het huidige arsenaal aan strafrechtmaatregelen van de

verschillende Europese lidstaten is voldoende voor het bestraffen van terroristische activiteiten.' Een ander bezwaar is, dat de besluitvorming te snel ging om een brede discussie te kunnen laten plaatsvinden. Prakken: 'Helaas is een maatschappelijk debat nauwelijks van de grond gekomen.' Dat geldt ook voor het Nederlands parlement, dat vrijwel zonder discussie de herziene Europese definitie heeft aanvaard. 'Het is kwalijk en verontrustend dat de Tweede Kamer gedwee is meegegaan met het voorstel van de Europese Commissie. Door de aanslagen op 11 september heeft men het gevoel zo snel mogelijk een beslissing te moeten nemen. Maar met dit soort snelle Europese regelgeving zal eerder een panieksfeer gecreëerd worden die contraproductief werkt.'

Beslissingen onder druk

Otto Vos, Tweede Kamerlid voor de VVD, is het hier niet mee eens. 'Hoewel tempo van de besluitvorming hoger ligt dan normaal is er geen sprake van overhaaste beslissingen. Het parlement heeft ruimschoots de gelegenheid gehad haar standpunten te formuleren. Daarbij zijn de hoofdlijnen van het debat zijn niet uit het oog verloren. Helaas ontbrak het in dit debat wel aan voldoende maatschappelijke reacties, met name uit de hoek van de wetenschap.'

Kathelijne Buitenweg, Europarlementariër voor GroenLinks, wijt dit laatste juist aan de snelheid waarmee de besluiten nu worden genomen. 'Bij de definitie van terrorisme is dat ondanks de haast uiteindelijk goed afgelopen. Maar het arrestatiebevel is een ander geval. De scherpe kanten zijn daar nog niet vanaf en er is daarom reden om daar de nodige vraagtekens bij te zetten. De snelheid van de besluitvorming op dit moment brengt met zich mee dat er over essentiële strafrechtelijke zaken als het arrestatiebevel te weinig tijd en ruimte voor maatschappelijke discussie was. Het nemen van dit soort ingrijpende besluiten had ondersteund moeten worden met een maatschappelijk debat. Daarvoor is het nu helaas te laat.' Ook Jan Willem van de Pol, penningmeester van het dagelijks bestuur van de Nederlandse Politiebond maakt zich zorgen over een te snelle besluitvorming: 'De wijze waarop de Europese definitie van het terrorisme de afgelopen weken tot stand is gekomen geeft reden tot ongerustheid over de zaken waarover men nu nog onderhandeld zoals het arrestatiebevel. Het is vanzelfsprekend dat men de noodzaak voelt het terrorisme te uit te bannen. Nu lijken zowel Nederlandse als Europese politici achter elkaar aan te hollen, waardoor overhaaste besluiten genomen worden.'

- Vervolg pagina 1: Steun in Polen -

Sociale kosten

Bronislaw Geremek, oud-minister van Buitenlandse Zaken van Polen, noemt dit een 'ondenkbaar' scenario. Maar hij vindt wel dat de Europese Unie zich moet inzetten om een goed resultaat van het referendum veilig te stellen. 'Een van de belangrijkste redenen waarom de steun is afgenomen, is het feit dat de EU-toetreding in Polen wordt gezien als onderdeel van een pijnlijk moderniseringsproces, met hoge sociale kosten. Dit negatieve beeld kan de Europese Unie in de laatste fase van de onderhandelingen tegengaan, door solidariteit te tonen. Dit betekent dat de landbouwsubsidies en structuurgelden ook aan de kandidaat-lidstaten ten goede moeten komen. Door het huidige debat hierover ontstaat er een gevoel bij de Polen dat zij door de EU misschien in de steek worden gelaten of zelfs worden vernederd.' Ook André Gerrits, historicus aan het Oost-Europa-Instituut van de Universiteit van Amsterdam, wijst op de verantwoordelijkheid van de Europese Unie. 'De EU kan het referendum positief beïnvloeden door de politieke wil te tonen om echt te betalen voor de uitbreiding. Anders ontstaat in landen als Polen de indruk dat het de toetreding alleen maar sociale kosten oplevert.' Jules Maaten, de nieuwe

delegatievoorzitter van de VVD in het Europees Parlement, vindt echter dat er geen extra concessies aan Polen mogen worden gedaan omwille van een goed resultaat bij het referendum. 'In het geval van de landbouwonderhandelingen, die nog gevoerd moeten worden, betekent dat uiteindelijk dat de Nederlandse boeren voor deze concessies moeten opdraaien.'

Noors model

Als het referendum echter toch mislukt, is de vraag of er alternatieven zijn voor het EU-lidmaatschap. Gerrits pleit al langer voor een flexibeler onderhandelingsproces, 'zonder het zware, politiek belastende idee van het volledige EU-lidmaatschap als vaste einduitkomst.' Gerrits: 'Bij een stap-voor-stap-methode zonder einddoel zouden de concrete voordelen voor de bevolking eerder zichtbaar zijn geworden, en niet alleen de sociale kosten. Maar inmiddels is het zo dat Polen de keuze heeft tussen óf lid worden, óf helemaal niets.' Arie Oostlander, lid van het Europees Parlement voor het CDA, stelt echter dat er wel degelijk alternatieven voorhanden zijn. 'Als uit het referendum blijkt dat de Poolse bevolking nog niet toe is het aan lidmaatschap van de EU, dan zou ik dat niet erg vinden. Er kan dan met Polen, net als met

Noorwegen, een vrijhandelsconstructie gevonden worden.' Oostlander doelt op de Europese Economische Ruimte (EER), het vrijhandelsverdrag tussen de EU en, onder andere, Noorwegen en IJsland. Ook Maaten gebruikt dit model om het Poolse EU-lidmaatschap te relativiseren. 'De Polen moeten zelf weten of ze de toetreding tot de EU op de langere baan willen schuiven. Er kan ondertussen verregaand samengewerkt worden, net als met Noorwegen'. Volgens Malgorzata Bos-Karczewska, correspondentie voor het Poolse dagblad *Rzeczpospolita* in Nederland, is dit EER-model echter 'geen alternatief voor Polen.' Bos-Karczewska: 'Ook een EER-verdrag stelt zware eisen die vergelijkbaar zijn met de toelatingseisen voor de Europese Unie, maar biedt daar tegenover geen volledige toegang tot de interne markt en daarmee de zo belangrijke landbouwmarkt. Polen zou bovendien geen landbouw- en structuursubsidies uit Brussel ontvangen. Het land zou dan alleen de lasten dragen en niet de lusten genieten. Als het referendum niet slaagt, waar ik niet vanuit ga, dan moeten Polen en de EU samen een tussenoplossing bedenken die uiteindelijk leidt tot volledige toetreding van Polen tot de Unie.'

- Vervolg pagina 1: Willem Buiter

De toetreding

Voordat de kandidaat lidstaten deel kunnen uitmaken van Europese Unie moet er echter nog veel gebeuren. Buiter erkent dat maar waarschuwt voor doemscenario's die vooral voor de landbouwsector in de kandidaat-lidstaten worden geschetst. 'Toetreding hoeft niet gepaard te gaan met een snelle inkrimping van de landbouwsector. Hervormingen zijn onontkoombaar maar het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de Europese Unie kan helpen de pijn te verzachten. Dan moet dat wel hervormd worden. Boeren in de kandidaat-lidstaten moeten geen subsidies krijgen om de invloed van de markt te verzachten maar om ze te helpen in andere sectoren van de economie actief te kunnen worden.' Buiten de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid kunnen de huidige lidstaten meer doen. 'Hervormingen

op het gebied van milieu en infrastructuur kosten veel geld. Hoewel de Europese Unie wel aan de kosten bijdraagt zou een iets ruimhartigere opstelling helpen.' Ook de kandidaat-lidstaten zelf kunnen volgens Buiter helpen om de transitie naar een markteconomie minder pijnlijk te maken voor de bevolkingen. 'De overheden van de kandidaat-lidstaten geven zo'n veertig procent van het Bruto Nationaal Product uit. Ze hebben geld genoeg maar moeten de juiste prioriteiten stellen. Niet subsidies geven aan onrendabele industrieën maar het geld gebruiken om mensen die financieel getroffen worden door de transitie om te scholen.' Buiter denkt dat een eventuele recessie in Europa niet veel invloed zal hebben op het hervormingsproces in de kandidaat-lidstaten. 'Een recessie zou de kandidaat-lidstaten wel

economisch raken maar een groots en omvangrijk project als de hervorming van een socialistische naar een kapitalistische economie mag niet afhankelijk zijn van de conjunctuurringscyclus.'

column Uniform recht in Europa?

De euro is een grote stap vooruit bij het afschaffen van nationale grenzen in Europa: ook na het passeren daarvan kunnen wij binnenkort met onze eigen munt blijven betalen. Maar in juridisch opzicht blijven de grenzen nog bestaan. Het recht is bij uitstek een nationale verworvenheid, en dat geldt nog steeds voor de kerngebieden ervan. Dus gelden er andere regels voor de koopovereenkomst, voor de aansprakelijkheid en voor het strafrecht zodra er een grens wordt gepasseerd. Dat is hinderlijk voor een goede werking van de interne markt, maar ook voor het effectief bestrijden van de criminaliteit.

Daarom wordt regelmatig aangedrongen op uniformering van het recht in Europa. Soms gaat het om een specifiek stukje van het recht, zoals nu weer bij de discussie over het Europees aanhoudingsbevel bij bestrijding van het terrorisme, soms wordt een veel ingrijpender voorstel gedaan, zoals bij de discussie in het Europese parlement over het perspectief van een Europees Burgerlijk Wetboek.

Inderdaad is meer eenheid van groot belang. Maar misschien gaat de belangrijkste vraag niet over het doel, maar over de weg waarlangs dat doel moet worden bereikt. Zou een Europees Burgerlijk Wetboek een aantrekkelijk

perspectief zijn? Of zou men ook op het terrein van het recht kunnen werken met zachtere methodes voor toenadering, zoals vrijwillige samenwerking en afstemming? M.i. hebben werkelijk uniforme rechtsregels grote nadelen. Zij vergen dat die uniformiteit ook goed wordt bewaakt: er is een Europese rechter nodig om voor de uniforme interpretatie van Europese regels te zorgen. Dat leidt aan de ene kant tot juridisering, omdat procedures onherroepelijk langer en ingewikkelder worden door de steeds mogelijke inschakeling van de Europese rechter. Om te weten wat een rechtsregel inhoudt, kan men dan ook niet meer volstaan met het volgen van de rechtspraak van de vertrouwde nationale rechters, maar moet men ook die van het Europese Hof kennen (en eigenlijk ook die van andere belangrijke nationale rechters over hetzelfde onderwerp). Men denke zich eens de gevolgen in van een dergelijke Europeanisering van de asielpcedure. Terwijl snelheid van procedure hier van vitaal belang is, zou dat resultaat nauwelijks meer haalbaar zijn. Aan de andere kant zou werkelijke eenheid van rechtstoepassing toch niet bereikt worden. Europa is zo groot, en de opleidingen en rechtstradities zijn nog zo verschillend, dat het een illusie is te denken dat de Europese rechter de rechtseenheid werkelijk zou kunnen bewaken.

Een interessant alternatief is om voorlopig tot een meer vrijwillige afstemming te komen. Men zou gezamenlijk modellen of beginselen kunnen afspreken, die iedere lidstaat in de eigen wetgeving kan overnemen. Overeenstemming is gemakkelijker, juridisering en verlenging van procedures treedt niet op, maar in de praktijk kan toch veel worden bereikt. Dat leert ons het voorbeeld van de Verenigde Staten. Het Hooggerechtshof maakte daar in 1939 een einde aan het bestaan van een federaal privaatrecht, zodat iedere staat in beginsel zijn eigen recht heeft. Maar met behulp van modellen is een mate van uniformiteit bereikt, die het toch mogelijk maakt te spreken van Amerikaans privaatrecht. Er is geen hoogste rechter die de eenheid bewaakt – het Hooggerechtshof heeft in dit opzicht geen taak. Wel draagt de opleiding van juristen bij tot het bestaan van een gezamenlijke rechtscultuur. En daardoor aan de eenheid. Wanneer via deze weg meer eenheid bereikt kan worden, worden de nadelen van lange procedures en nodeloze juridisering vermeden. Een serieuze verkenning van deze benadering is daarom nodig.

*Michiel Scheltema
Voorzitter Wetenschappelijke Raad voor het
Regeringsbeleid*

Colofon

@europa is een opiniërend fax- en emailmagazine over Europa. De redactie stelt zich ten doel het debat over de toekomst van Europa te stimuleren. @europa verschijnt om de twee weken op zaterdag en wordt gemaakt door een onafhankelijke redactie. @europa wordt mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

REDACTIE

Mark Beunderman, Esther Gaarlandt, Vanessa Lamsvelt, Martin Mevius, Jan Middendorp.

REDACTIEADRES

@europa, Prinsengracht 1, 1015 DK Amsterdam, Nederland
telefoon: 020-520.52.85, fax: 020-520.52.86,
www.ateuropa.nl

AANMELDEN

Aanmelden voor een gratis mailabonnement kan door een mailtje te sturen naar info@ateuropa.nl